

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ЯК ОБ'ЄКТИ АНАЛІЗУ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 472
заочної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Самараш Тетяна Вікторівна_____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Федишин Майя Пилипівна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ травня 2025 р.*

Завідувач кафедри фінансів і кредиту

_____ *проф. Нікіфоров П.О.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ. 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	6
1.1. Економічна суть та загальна характеристика доходів комерційних банків, особливості їх формування.....	6
1.2. Економічна суть та загальна характеристика витрат комерційних банків, специфіка їх структури.....	10
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ЗА 2022-2024 РОКИ.....	18
2.1. Оцінка складу та динаміки доходів банківських установ у 2022-2024 роках, вплив факторів на їх формування.....	18
2.2. Дослідження складу витрат комерційних банків, вплив чинників на їх динаміку у 2022-2024 роках.....	24
2.3. Аналіз доходів і витрат АТ КБ «Приватбанк» за 2022-2024 роки...	29
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ЯК ОБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ БАНКІВ	34
3.1. Проблемні аспекти доходів і витрат як об'єктів фінансового аналізу в умовах воєнного стану.....	34
3.2. Напрями підвищення ефективності формування та використання доходів і витрат комерційних банків.....	38
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	51

ВСТУП

У сучасних умовах функціонування фінансового сектору питання ефективного управління доходами та витратами комерційних банків набуває особливої актуальності. Це зумовлено низкою економічних, регуляторних і ринкових чинників, які суттєво впливають на фінансову стабільність банківських установ і їхню здатність забезпечувати довгострокову прибутковість.

По-перше, підвищення рівня конкуренції у банківському секторі як на національному, так і на глобальному рівнях вимагає від банків постійного вдосконалення механізмів управління фінансовими ресурсами. У таких умовах глибокий аналіз структури доходів та витрат дає змогу оперативно реагувати на зміну ринкової ситуації, оптимізувати діяльність та утримувати конкурентні позиції.

По-друге, в умовах економічної нестабільності та коливань макроекономічних показників (інфляції, процентних ставок, валютних курсів) зростає значення внутрішнього фінансового аналізу, зокрема щодо управління витратами та формування стабільних джерел доходу. Банки змушені адаптувати свої стратегії до нових реалій, що потребує чіткого розуміння структури та динаміки фінансових потоків.

По-третє, актуальність зумовлена посиленням вимог з боку регуляторних органів, зокрема Національного банку України та міжнародних фінансових інституцій, які встановлюють жорсткі стандарти щодо прозорості, звітності, резервування та оцінки фінансового стану банків. У зв'язку з цим, доходи та витрати виступають не лише елементами фінансової звітності, але й ключовими показниками банківської надійності та ризикованості.

Тематика дослідження доходів і витрат окремих банківських установ та банківської системи загалом цікавить багатьох науковців, серед яких виділимо наукові праці Т. Косової, М. Білик, О. Криклій, М.Коробова, А. Мороза, М.Савлука, Б.Івасіва, С.Козьменко, І.М. Парасій-Вергуненко, О. Васюренка,

Л.Діденко, В.Костюк, І.Сисоєнко, М.Пуховкіної. Незважаючи на значну кількість наукових праць, у контексті цифрової трансформації банківського сектору, значна частина витрат переноситься на інноваційні технології, інформаційну безпеку та автоматизацію процесів. Це створює нові виклики для аналітики витрат та пошуку джерел ефективного доходу, що посилює потребу у науковому та практичному переосмисленні механізмів управління цими показниками.

Метою дослідження є виявлення особливостей формування, структури та динаміки доходів і витрат комерційних банків, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності їх аналізу та управління ними в умовах сучасного фінансового середовища.

Об'єктом дослідження є фінансова діяльність комерційних банків, зокрема процеси формування та використання доходів і витрат у контексті забезпечення прибутковості та фінансової стабільності.

Предметом дослідження виступають доходи і витрати комерційних банків як економічні категорії та об'єкти фінансового аналізу, їх структура, взаємозв'язки та вплив на фінансові результати банківської установи.

Отже, дослідження доходів і витрат комерційних банків як об'єктів фінансового аналізу є не лише теоретично значущим, а й надзвичайно практично орієнтованим. Воно дозволяє формувати науково обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності банківських установ, забезпечення фінансової стійкості та довіри з боку клієнтів і партнерів.

Завданнями дослідження є:

1. Розкрити економічну суть та функціональне значення доходів і витрат у діяльності комерційних банків.
2. Класифікувати доходи і витрати за ключовими ознаками та дослідити особливості їх структури.
3. Оцінити доходи і витрати банківських установ України за 2022-2024 роки.
4. Визначити чинники, що впливають на формування та динаміку

доходів і витрат банківського сектору.

5. Проаналізувати обсяги, структуру, динаміку доходів і витрат АТ КБ «Приватбанк» за 2022-2024 роки.

6. Визначити проблемні аспекти доходів і витрат як об'єктів аналізу в умовах воєнного стану та сформулювати пропозиції щодо підвищення ефективності фінансового аналізу в частині управління доходами та витратами.

У процесі дослідження застосовувалися такі методи: аналіз і синтез – для узагальнення теоретичних підходів та побудови логічної структури дослідження; порівняльний аналіз – для зіставлення витрат і доходів системи та окремих банків у різні періоди; статистичний метод – для обробки динаміки фінансових показників; табличний і графічний методи – для наочного представлення результатів аналізу; абстрактно-логічний метод – при формулюванні висновків до розділів та роботи в цілому.

Інформаційною базою дослідження є: нормативно-правові акти НБУ та законодавство України у сфері банківської діяльності; фінансова звітність комерційних банків; офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, НБУ; наукові публікації, монографії, статті українських та зарубіжних дослідників; внутрішня звітність банківських установ.

Практична значущість дослідження полягає у можливості застосування запропонованих заходів у практичній банківській діяльності.

Структура кваліфікаційної роботи. Наукове дослідження складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких налічує по два підпункти, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи містить 50 сторінок, з них на основну частину припадає 37 сторінок, у тому числі 6 таблиць, 4 рисунки, список літератури займає 5 сторінок і налічує 50 найменувань, 1 додаток розміщено на 1 сторінці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Економічна суть та загальна характеристика доходів комерційних банків, особливості їх формування

Комерційні банки є ключовими фінансовими посередниками в економіці, що виконують широкий спектр функцій, пов'язаних із залученням, розміщенням грошових коштів та наданням фінансових послуг. Одним із головних показників ефективності діяльності банку є його дохід, який забезпечує стабільність, конкурентоспроможність і можливість розвитку. Економічна суть доходів комерційних банків полягає у вираженні результатів їх господарської діяльності через грошовий потік, що формується в процесі виконання основних і додаткових банківських операцій.

Отже, доходи комерційного банку – це грошові надходження, які банк отримує в результаті надання фінансових послуг, кредитування, інвестування, проведення операцій на фінансовому ринку та іншої діяльності. Вони формуються внаслідок здійснення активних операцій (надання кредитів, купівля цінних паперів), а також обслуговування клієнтів (проведення розрахунково-касових операцій, відкриття рахунків, консультаційні послуги тощо) [3].

За своєю економічною природою доходи банку відображають плату, яку клієнти та контрагенти сплачують за користування банківськими ресурсами, інструментами та сервісами. Ці доходи можуть бути як відсотковими, так і невідсотковими, і кожен із цих видів має свої особливості формування [21, с.230].

Розглянемо види доходів банку. У структурі доходів вагоме місце належить відсотковим доходам – вони є основною частиною доходів банку, що утворюється в результаті:

- надання кредитів фізичним та юридичним особам;
- купівлі боргових цінних паперів;
- розміщення коштів на міжбанківському ринку;
- надання овердрафтів та інших форм позик.

Їх розмір прямо залежить від процентної ставки, обсягу виданих кредитів і строків їх користування.

Наступною групою є невідсоткові доходи (комісійні та інші операційні доходи), які формуються в результаті:

- надання платіжних послуг;
- відкриття і обслуговування рахунків;
- обміну валюти;
- ведення інвестиційної діяльності;
- консультаційних та агентських послуг [23, с.15].

Цей вид доходів є важливим з точки зору диверсифікації банківських надходжень та зменшення ризиків, пов'язаних із кредитною діяльністю.

Загалом, доходи банку можна поділити на:

- процентні (за кредитами та розміщеними в інших банках депозитами);
- комісійні (від операцій з розрахунково-касового обслуговування);
- торговельні (від операцій з торгівлі валютою та від продажу цінних паперів);
- інші доходи.

Формування доходів комерційного банку залежить від ряду зовнішніх і внутрішніх факторів:

1. Рівень попиту на банківські послуги – чим активніші підприємства і населення у використанні банківських інструментів, тим вищі доходи.
2. Економічна ситуація в країні – стабільна макроекономічна ситуація сприяє розвитку кредитування та зростанню доходів.
3. Грошово-кредитна політика Національного банку – змінюючи облікову ставку, НБУ впливає на рівень процентів по кредитах і депозитах.
4. Конкуренція у банківському секторі – змушує банки оптимізувати

свою діяльність, впроваджувати нові послуги та зменшувати маржу.

5. Якість активів – чим вища якість кредитного портфеля, тим нижчі ризики неповернення, а отже, стабільніші доходи.

6. Структура банківських послуг — диверсифікація джерел доходів дозволяє зменшити залежність від одного виду діяльності [25].

Зауважимо, що ефективне управління доходами — це ключовий чинник фінансової стійкості банку та включає:

- аналіз рентабельності різних видів операцій;
- управління активами і пасивами для досягнення оптимального балансу;
- управління ризиками (кредитним, процентним, валютним);
- розвиток нових банківських продуктів для розширення джерел доходу [36, с.116].

Також важливою є оптимізація витрат, оскільки чистий прибуток (що залишається після вирахування витрат із доходів) є головним показником економічної ефективності банку.

Таким чином, доходи комерційного банку є фундаментом його фінансової діяльності та запорукою стабільного розвитку. Їх економічна суть полягає у відображенні результатів фінансово-кредитних та посередницьких функцій банку, а особливості формування залежать від внутрішньої політики банку, умов фінансового ринку та макроекономічних чинників. Сучасний банк повинен прагнути не лише до нарощування обсягів доходів, а й до забезпечення їх стабільності та якості, що досягається за допомогою продуманої стратегії управління, ефективної диверсифікації та інноваційного підходу в наданні банківських послуг.

Так, зокрема, у сучасних умовах розвитку фінансових технологій та зростаючої конкуренції інноваційний підхід у банківській діяльності стає не лише фактором конкурентної переваги, а й ключовим драйвером зростання доходів комерційних банків. Йдеться не лише про впровадження новітніх цифрових рішень, а й про комплексну трансформацію бізнес-моделі банку з акцентом на гнучкість, клієнтоорієнтованість і технологічну ефективність.

Основні аспекти полягають у наступному:

1. Диверсифікація джерел доходів завдяки новим продуктам та каналам обслуговування. Дійсно, інновації дозволяють банкам впроваджувати нові види банківських послуг (наприклад, миттєве кредитування через мобільні додатки, buy-now-pay-later сервіси, спільні продукти з fintech-компаніями); залучати небанківські джерела доходу: комісії за використання сервісів, ліцензування платформ, white-label рішення для інших фінансових установ; розширювати цифрові канали збуту (мобільні додатки, чат-боти, онлайн-консультації), що збільшує обсяг обслуговуваних клієнтів без збільшення витрат на фізичну інфраструктуру. Прикладом є мобільні додатки банків (monobank або Приват24), які стали не просто каналами обслуговування, але й платформами для монетизації: від кешбеків і підписок до цифрових кредитів і страхування [39].

2. Зростання обсягів операцій і частоти взаємодії з клієнтом. Відзначимо, інноваційні сервіси стимулюють активність клієнтів: спрощення UX/UI та впровадження автоматичних сценаріїв обслуговування (платежі в 1 клік, push-нагадування) підвищує кількість транзакцій на одного клієнта. Чим частіше клієнт взаємодіє з банком через зручні інтерфейси, тим вищий потенціал отримання додаткових комісійних доходів (за конвертацію, перекази, поповнення, оплату послуг тощо). Таким чином, навіть мікротранзакції, об'єднані у великі масиви, стають стабільним джерелом прибутку, що менш залежне від відсоткових ставок [34].

3. Підвищення маржинальності завдяки персоналізації послуг: використання big data, штучного інтелекту (AI) та алгоритмів машинного навчання дає змогу сегментувати клієнтів з високою точністю; формувати персоналізовані пропозиції (кредити, депозити, крос-продажі), що мають вищу конверсію; впроваджувати динамічне ціноутворення з урахуванням поведінкових факторів, платоспроможності та ризиків. Таким чином, кожен персоналізований продукт має вищу ймовірність прийняття клієнтом і дозволяє банку встановити індивідуальну ціну, а отже, зростає дохід на одного

клієнта.

5. Зниження витрат веде до відносного зростання чистого доходу: інновації в операційних процесах (роботизація бек-офісу, автоматизація звітності, блокчейн для розрахунків) дозволяють скоротити адміністративні витрати; людські помилки та втрати; час на обробку операцій.

6. Інновації як фактор довіри та лояльності клієнтів: упровадження сучасних сервісів зміцнює імідж банку як технологічного, сучасного та клієнтоорієнтованого. А це в свою чергу підвищує лояльність клієнтів (а отже, знижує їх відтік до конкурентів); дозволяє ефективно впроваджувати програми лояльності, реферальні програми, утримання преміум-сегменту; стимулює повторне використання послуг і довгострокове співробітництво, що формує стабільну дохідну базу. Таким чином, навіть при незмінному обсязі валового доходу чистий дохід банку зростає завдяки зниженню собівартості обслуговування.

Таким чином, інноваційний підхід у наданні банківських послуг забезпечує багатогранний вплив на доходи комерційного банку: від зростання кількості клієнтів і обсягів операцій до підвищення маржинальності продуктів і зниження операційних витрат. У поєднанні зі стратегією персоналізації, автоматизації та відкритості до нових партнерств інновації перетворюються на потужний інструмент довгострокового та стабільного зростання доходів банківських установ в умовах цифрової трансформації економіки.

1.2. Економічна суть та загальна характеристика витрат комерційних банків, специфіка їх структури

У сучасних умовах функціонування фінансової системи витрати комерційних банків є важливим елементом фінансово-господарської діяльності, що безпосередньо впливає на їх прибутковість, ефективність і конкурентоспроможність. Витрати банку – це частина ресурсів, що використовуються для забезпечення його основної діяльності, обслуговування

клієнтів, управління активами та виконання зобов'язань [25, с.130]. Економічна суть банківських витрат полягає в грошовому вираженні споживання банком матеріальних, фінансових та трудових ресурсів у процесі здійснення операцій і надання послуг.

З економічної точки зору, витрати комерційного банку – це грошові витрати, які здійснюються для забезпечення прибуткової діяльності, підтримки інфраструктури, виконання зобов'язань перед вкладниками, партнерами, працівниками та державою. Вони є обов'язковим елементом функціонування будь-якої банківської установи, а їх рівень та структура значною мірою визначають фінансовий результат діяльності банку [17, с.118].

Витрати банку тісно пов'язані з його доходами: ефективне управління витратами дає змогу забезпечити максимізацію прибутку при стабільному обсязі доходів або навіть за умов їх коливання. Витрати банків поділяються за різними критеріями, що дозволяє детально аналізувати їх вплив на загальну фінансову діяльність (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація витрат комерційного банку

Критерій класифікації	Група витрат	Приклади
1. Економічна суть	Процентні витрати	Виплати за депозитами, облігаціями, міжбанківськими кредитами
	Непроцентні витрати	Зарплата, оренда, реклама, технічна підтримка
2. Функціональне призначення	Операційні витрати	Витрати на утримання офісів, обладнання, програмне забезпечення
	Адміністративні витрати	Управлінські витрати, маркетинг, зв'язки з громадськістю
	Фінансові витрати	Обслуговування боргів, сплата відсотків
	Інші витрати	Податки, формування резервів, витрати на аудит
3. Спосіб відображення в обліку	Поточні витрати	Заробітна плата, комунальні послуги
	Капітальні витрати	Придбання основних засобів, модернізація ІТ-систем
4. Місце виникнення	Центральний апарат	Витрати на центральний офіс, топменеджмент
	Філії та відділення	Витрати на регіональні представництва
5. Спосіб віднесення до банківських продуктів	Прямі витрати	Витрати, безпосередньо пов'язані з продуктом (наприклад, кредитна комісія)
	Непрямі витрати	Загальнобанківські витрати, які розподіляються між кількома напрямками

Отже, найпоширеніші процентні витрати пов'язані з нарахуванням і виплатою відсотків за залученими ресурсами: депозитами, міжбанківськими кредитами, облігаціями, рефінансуванням від Національного банку, а непроцентні витрати – це витрати, не пов'язані з обслуговуванням пасивів, але необхідні для забезпечення діяльності банку (заробітна плата, оренда, комунальні послуги, амортизація, реклама, консультаційні послуги тощо).

За функціональним підходом, операційні витрати – це витрати, пов'язані з основною банківською діяльністю (утримання персоналу, офісів, ІТ-систем); адміністративні – це витрати на управління банком, його підрозділами, корпоративне управління; фінансові пов'язані з обслуговуванням боргових зобов'язань, а інші витрати включають витрати на страхування, податки, судові витрати, резерви під знецінення активів тощо.

Відзначимо, структура витрат є специфічною та відображає особливості банківської діяльності. Основні елементи структури витрат включають:

Процентні витрати — зазвичай становлять основну частину витрат, особливо для банків, орієнтованих на депозитне залучення коштів. Вони включають:

- витрати на обслуговування депозитів фізичних та юридичних осіб;
- витрати на міжбанківські позики;
- виплати за облігаціями власної емісії;
- витрати на обслуговування кредитів рефінансування.

Адміністративні та господарські витрати:

- витрати на оплату праці персоналу;
- утримання банківських офісів;
- оренда приміщень, комунальні платежі;
- придбання канцелярських товарів, обладнання;
- витрати на маркетинг, рекламу, PR.

Інші операційні витрати:

- формування резервів під активні операції;
- витрати на обслуговування банкоматів, POS-терміналів;

- плата за кореспондентське обслуговування;
- витрати на аудит, юридичні послуги.

Податкові витрати включають:

- податок на прибуток;
- податок на землю, майно;
- інші обов'язкові платежі до бюджету та позабюджетних фондів

[10, с.100].

Формування та динаміка витрат банку залежать від комплексу зовнішніх і внутрішніх чинників. Розуміння цих впливів є основою аналізу з метою ефективного управління витратами, оптимізації ресурсів і підвищення рентабельності банківської діяльності (рис.1.1).

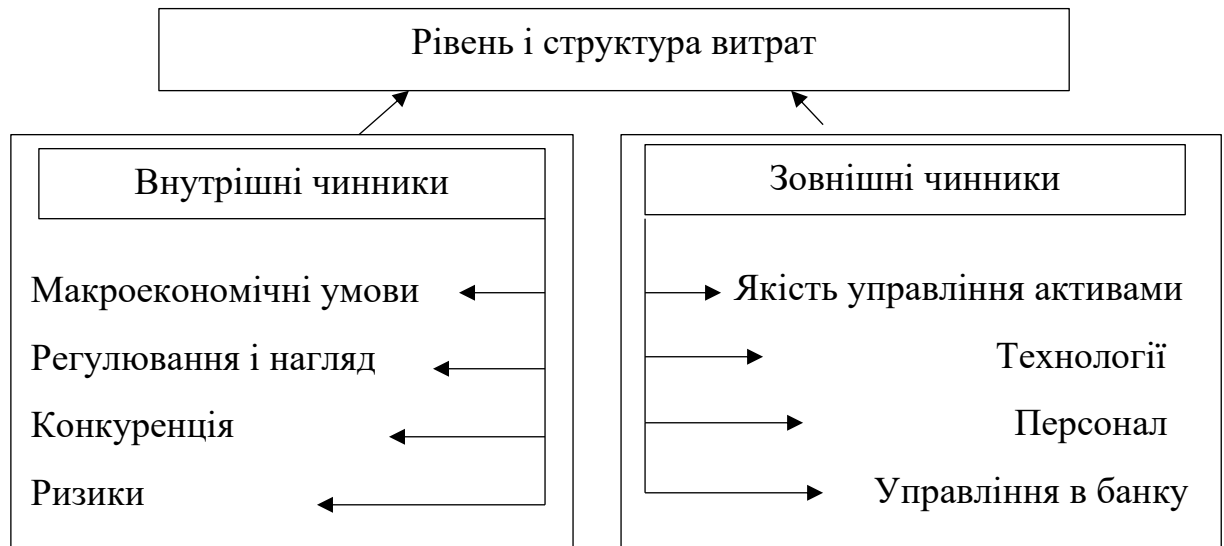

Рис.1.1. Чинники впливу на рівень і структуру витрат банків

Серед макроекономічних чинників найвпливовішими є:

1) рівень інфляції: висока інфляція призводить до зростання цін на товари, послуги, оренду, комунальні платежі та заробітну плату, що збільшує адміністративні та господарські витрати банку;

2) темпи економічного зростання: у періоди економічного підйому банки розширюють діяльність, що може супроводжуватися збільшенням витрат, водночас у кризових умовах відбувається скорочення витрат через зменшення обсягів операцій;

3) облікова ставка НБУ впливає на вартість залучених ресурсів і, відповідно, на рівень процентних витрат.

Регуляторне середовище, зокрема, рішення НБУ, нові банківські нормативи, вимоги до капіталу, резервування та звітності можуть призводити до збільшення витрат на аудит; комплаєнс; інформаційну безпеку; юридичну підтримку; адаптацію IT-систем.

Рівень конкуренції у банківському секторі має суттєвий вплив на витрати. В умовах високої конкуренції банки змушені підвищувати ставки за депозитами для залучення клієнтів (що збільшує процентні витрати); інвестувати у нові продукти, технології та маркетинг (що підвищує операційні витрати); розширювати мережу відділень або розвивати цифрову інфраструктуру.

Високий ризиковий профіль банку спричиняє додаткові витрати на страхування, формування резервів, залучення зовнішніх консультантів і експертиз. Зменшення рівня ризиків дозволяє уникнути втрат і зменшити непродуктивні витрати.

Організаційна структура банку має вплив на зростання витрат банку, наприклад, великі банки з розгалуженою мережею філій, зазвичай, мають вищі адміністративні та господарські витрати, а централізована організаційна структура дозволяє скорочувати дублювання функцій і зменшити витрати на управління.

Відмітимо вплив чинника впровадження новітніх технологій (інтернет-банкінг, мобільні застосунки, автоматизація обслуговування клієнтів), що вимагає значних інвестицій на початковому етапі, але надалі може зменшити операційні витрати. Також технології дозволяють оптимізувати персонал, скоротити кількість паперових процесів та зменшити витрати на обслуговування клієнтів.

Ще одним важливим чинником є політика управління персоналом. Витрати на оплату праці – це одна з ключових статей витрат. Вони залежать від кількості працівників; рівня кваліфікації та середньої заробітної плати;

політики стимулювання та мотивації. Додатково враховуються витрати на навчання, підвищення кваліфікації, соціальні пакети, страхування персоналу тощо.

Недостатньо ефективне управління кредитним портфелем може призвести до значного зростання витрат на формування резервів під знецінення активів. Неефективне інвестування або низька якість забезпечення також потребують додаткових витрат на аудит, юридичні процедури та реструктуризацію заборгованості.

Всі вищезазначені чинники взаємопов'язані та в сукупності формують собівартість банківських послуг. Саме тому стратегія комерційного банку повинна враховувати не лише поточні витрати, а й довгострокові тренди, які можуть впливати на їх зміну. Гнучке планування, аналіз чутливості витрат до зовнішніх впливів і адаптивність до ринкових умов є основою стабільної діяльності та прибутковості банківської установи.

Підведемо підсумки, фінансова діяльність комерційних банків базується на принципі забезпечення прибутковості при одночасному дотриманні стабільності та ліквідності. У цьому контексті доходи та витрати банку є ключовими категоріями, що відображають результативність функціонування фінансової установи. Їх теоретичне осмислення дозволяє сформувати глибше розуміння механізмів банківської економіки, а також зумовлює підходи до стратегічного та оперативного управління.

1. Фінансово-економічна природа доходів і витрат банку.

З теоретичної точки зору, доходи комерційного банку виступають як результат реалізації його фінансових послуг та операцій із залучення і розміщення капіталу. Вони є джерелом створення прибутку та базою для забезпечення стабільного функціонування. Витрати, у свою чергу, репрезентують спожиті ресурси у процесі ведення банківської діяльності. Їх розмір і структура безпосередньо впливають на кінцевий фінансовий результат [6].

Теоретичне підґрунтя аналізу доходів і витрат ґрунтується на принципах

бухгалтерського обліку, фінансового менеджменту, теорії грошового обігу та ризик-менеджменту. Зокрема, концепція відповідності доходів і витрат (matching principle) передбачає, що у звітності мають бути зіставлені фінансові результати за одним і тим самим періодом, що забезпечує об'єктивність оцінки ефективності банківської діяльності.

2. Функціональний поділ і взаємозв'язок.

Доходи та витрати банку не є ізольованими категоріями. Вони перебувають у постійній взаємодії, утворюючи фінансовий баланс операцій. Теоретично їх можна поділити за функціональною ознакою на операційні та неопераційні компоненти. Наприклад, доходи від основної банківської діяльності — це процентні доходи від кредитів і комісійні від послуг, у той час як інші доходи можуть виникати від інвестицій, переоцінки активів тощо [19, с.150].

Аналогічно, витрати можуть бути розподілені на ті, що прямо пов'язані з банківськими операціями (наприклад, сплата відсотків за залученими коштами), і ті, що стосуються забезпечення діяльності (зарплата, утримання офісів тощо). Збалансованість між цими групами — основа досягнення оптимального рівня прибутковості.

3. Доходи і витрати в контексті ризиків.

У теоретичному вимірі слід враховувати, що доходи та витрати не є сталими величинами. Вони формуються під впливом ризиків — кредитного, процентного, валютного, операційного тощо. У цьому контексті поняття «чистий дохід» банку не лише відображає різницю між доходами і витратами, а й вказує на ступінь успішності ризик-менеджменту та політики резервування. Сучасні концепції управління банківськими витратами та доходами активно застосовують аналітичні інструменти: фінансове моделювання, сценарний аналіз, stress-testing, що дозволяє прогнозувати поведінку банку в умовах мінливої ринкової ситуації.

4. Роль обліково-аналітичної системи.

Формування, облік і аналіз доходів і витрат неможливі без надійної

системи фінансової звітності та управлінського обліку. Теоретичною основою цього процесу є концепція прозорості (transparency) та достовірності фінансової інформації, що є передумовою довіри клієнтів, інвесторів і регуляторних органів.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) забезпечують єдину методологічну базу для визнання доходів і витрат у глобальному банківському середовищі. Відповідність цим стандартам дозволяє банку підвищити свою інвестиційну привабливість і полегшує процес фінансового аналізу.

Отже, теоретичні аспекти доходів і витрат комерційного банку є багатограними і включають економічну сутність, взаємозв'язок із ризиками, регуляторними нормами та внутрішніми управлінськими процесами. Їхнє глибоке теоретичне розуміння сприяє формуванню ефективної фінансової стратегії, яка забезпечує не лише прибутковість, а й стійкість банківської установи в умовах постійних ринкових змін.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ЗА 2022-2024 РОКИ

2.1. Оцінка складу та динаміки доходів банківських установ у 2022-2024 роках, вплив факторів на їх формування

У період 2022–2024 років комерційні банки України функціонували в умовах надзвичайно турбулентного середовища, що супроводжувалося глибокими економічними, політичними та безпековими потрясіннями. Ключові показники розвитку банківського сектору у 2024 році порівняно з 2023 роком наведено на рис.2.1.

Рис.2.1. Ключові показники розвитку економіки та фінансового сектору
Джерело: [46]

Ці зміни вплинули не лише на загальні обсяги доходів/витрат банків, а й на їх структуру, стабільність, джерела формування та здатність до довгострокового прогнозування.

За даними річного звіту НБУ: «Довіра до банківської системи та національної валюти зберігається. Свідченням цього є приріст строкових

коштів у гривні на банківських рахунках громадян. Частка гривневих коштів, які населення зберігає на строкових депозитах, становила близько третини їх загального обсягу протягом 2024 року, що суттєво більше, ніж у 2022 році.

Також зростали обсяги всіх коштів населення та бізнесу на рахунках. Станом на 01 січня 2025 року обсяг гривневих коштів клієнтів у банках сягнув 1,9 трлн грн (0,8 трлн грн – на рахунках населення, 1,1 трлн грн – на рахунках бізнесу). За рік обсяг гривневих коштів фізичних осіб у банках зріс на 12%, бізнесу – на 19%. З початку повномасштабного вторгнення обсяг гривневих коштів клієнтів у банках подвоївся. А рішення НБУ щодо зниження облікової ставки у 2 півріччі 2023 року забезпечили потужний поштовх для розвитку кредитування: чистий кредитний портфель бізнесу в гривні у 2024 році зріс на 21%, населення – на 40%» [46].

Такі зміни безумовно мали вплив на зростання доходів банків та зумовили позитивний фінансовий результат банківського сектору (рис.2.2).

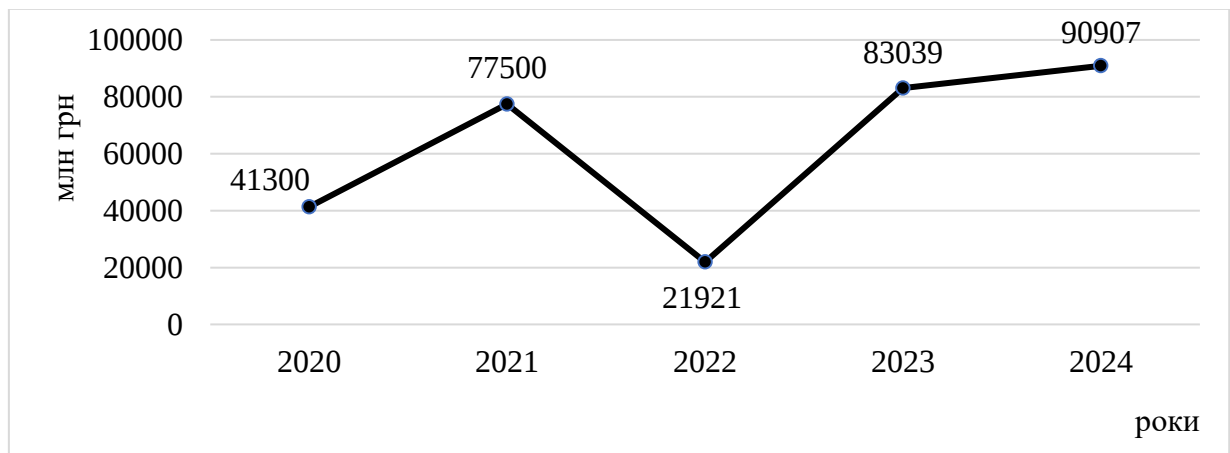

Рис.2.2. Фінансовий результат банківського сектору

Джерело: [33]

Як бачимо динаміка чистого прибутку банків коливається, найнижчі обсяги спостерігаємо за підсумками 2022 року (чистий прибуток зменшився на 55579 млн грн) від впливом повномасштабного російського вторгнення.

Забезпечували прибуткову діяльність доходи, які формували комерційні банки впродовж досліджуваного періоду. Проведемо аналіз динаміки доходів комерційних банків України та представимо розрахунки у табл.2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка доходів комерційних банків України
за 2022-2024 роки, млн грн

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Станом на 01.05.2025 року	Відхилення (+,-) 2024 до 2022 року
Процентні доходи	217053	304437	351588	126920	+134535
Комісійні доходи	85622	97572	110859	38404	+25237
Результати від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	43482	30264	34398	11120	-9084
Інші операційні доходи	8126	8364	6735	2103	-1391
Інші доходи	2143	4043	1965	677	-176
Повернення списаних активів	853	2056	2092	1119	+1239
Всього доходів	357549	446737	507637	180344	+150088

Як бачимо, позитивна динаміка спостерігається по процентних доходах (зростання складає 134535 млн грн у 2024 році порівняно з 2022 роком), комісійних (збільшилися на 25237 млн грн у 2024 році порівняно з 2022 роком), також у комерційних банків збільшилися надходження від списаних раніше активів на 1239 млн грн у 2024 році порівняно з 2022 роком [27].

Відмітимо, що турбулентні умови функціонування банків не завадили їм адаптуватися до змін та вести прибуткову банківську діяльність.

Розглянемо структуру доходів комерційних банків, розрахунки по яких за 2022-2024 роки наведено в табл.2.2.

Таблиця 2.2

Зміна структури доходів комерційних банків України, %

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Станом на 01.05.2025 року	Відхилення (+,-) 2024 до 2022 року
Процентні доходи	60,7	68	69,3	70,4	+8,6
Комісійні доходи	23,9	21,8	21,8	21,3	-2,1
Результати від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	12,2	6,8	6,8	6,2	-5,4
Інші операційні доходи	2,3	1,9	1,3	1,2	-1
Інші доходи	0,7	0,9	0,4	0,4	-0,3
Повернення списаних активів	0,2	0,5	0,4	0,6	+0,2
Всього доходів	100	100	100	100	x

Таким чином у структурі доходів переважаючими є процентні доходи, частка яких складає 69,3% у 2024 році, що на 8,6% більше порівняно з 2022 роком. Відмітимо зростання процентних доходів і у 2025 році, станом на 01.05.2025 року, їх частка зросла до 70,4%. Наступними за величиною є комісійні доходи, частка яких коливається на рівні більше 20% за досліджуваний період. На ці дві групи доходів припадає більше 90% усіх доходів банків [40].

Зміни у структурі доходів і витрат обумовлювались комплексом внутрішніх і зовнішніх чинників, які можна класифікувати наступним чином:

1. Макроекономічні чинники:

1.1. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та економічна активність.

У 2020–2022 роках, через пандемію COVID-19 і повномасштабну війну (з 2022 р.), ВВП України демонстрував спад. Це зменшило кредитоспроможність бізнесу та населення, знизило попит на банківські продукти, що зменшило процентні доходи. Після 2023 року спостерігалось поступове відновлення економіки, що позитивно вплинуло на відновлення непроцентні доходів, зокрема комісійних.

1.2. Рівень інфляції. Висока інфляція (особливо у 2022 р.) сприяла зростанню номінальних процентних ставок, що тимчасово підвищило процентні доходи. Водночас вона підвищила ризики неповернення кредитів, впливаючи на необхідність формування резервів та перегляд кредитних портфелів.

1.3. Курс національної валюти. Девальвація гривні у воєнний період стимулювала зростання доходів від валютних операцій, переказів, форвардних контрактів, тобто торговельних доходів. Разом з тим це збільшило волатильність доходів та потребу в хеджуванні ризиків.

2. Монетарна та регуляторна політика:

2.1. Облікова ставка НБУ: підвищення облікової ставки до 25% у 2022 р. суттєво вплинуло на структуру доходів, зокрема, зросли доходи від державних цінних паперів (ОВДП) та знизилась активність кредитування, що вплинуло

на процентні доходи від клієнтів. Також у подальші роки зниження ставки сприяло відновленню кредитної активності.

2.2. Регуляторні обмеження такі як введення воєнного стану, валютні обмеження, зміни у вимогах до резервування – всі ці заходи суттєво трансформували структуру прибутків банків. Також посилились вимоги до прозорості доходів, аудиту та резервування, що підвищило якість обліку, але й зменшило спекулятивні прибутки.

3. Фінансовий ринок та структура клієнтської бази

3.1. Попит на кредитування. У 2020-2022 рр. обсяг кредитування скоротився (через кризу, війну, підвищені ризики), що прямо зменшило обсяг класичних процентних доходів. Відновлення попиту в 2023-2025 рр. стимулювалося державними гарантіями, програмами пільгового кредитування (єОселя, 5–7–9%). За даними НБУ: «Протягом 2024 року економіка відновлювалася завдяки успішній адаптації до складних умов війни. Це сприяло попиту з боку позичальників, а отже поступовому зростанню кредитного портфеля банків. Чисті гривневі кредити бізнесу зростали півтора року поспіль станом на кінець 2024 року. За рік приріст становив 20,6%. Чисті гривневі кредити МСП зростали дещо швидше – на 22,1% за рік, а їхня частка в чистому гривневому портфелі кредитів бізнесу зросла до 60,2% на 0,7 в. п. за рік. Кредитний портфель найбільше зріс у держбанках: на 24,8% за рік. У цілому за рік найбільше зросли кредити у сфері торгівлі та харчової промисловості. Сприятливі умови кредитування, зокрема відсоткові ставки, що в другому півріччі 2024 року відповідали рівню «доковідного» 2019 року, заохочують кредитування і зменшують попит на субсидійовані кредити. Частка кредитів, наданих за програмою «Доступні кредити 5-7-9%», у гривневому чистому портфелі бізнесу становить 33,7% на кінець року» [46].

3.2. Депозитна база. Зміна структури зростання депозитів (зменшення строкових, зростання поточних) змінила механізми прибутковості з точки зору управління активами й пасивами. За даними річного звіту НБУ: «У 2024 році обсяг зобов'язань платоспроможних банків надалі зростав (на 14,8%). Частка

коштів клієнтів у структурі зобов'язань банків упродовж року була стабільно високою (понад 90%). Обсяги гривневих коштів фізичних осіб у банках за рік збільшилися на 11,5% – зростання відбулося в усіх групах банків. Строкові депозити фізосіб у гривні також зросли, на 8,8% за рік. Однак з огляду на швидший приріст коштів на поточних рахунках частка строкових коштів знизилася на 0,8 % за рік до 33,6%. Кошти населення в іноземній валюті зросли на 2,7% за рік також передусім завдяки припливу на поточні рахунки. Водночас строкові депозити у валюті скоротилися за рік на 6,2%, попри певне зростання показника упродовж останнього кварталу. Таким чином, різноспрямовані зміни процентів за вкладами впливали на маржу та обсяг чистого процентного доходу.

3.3. Державні облігації: через обмежене кредитування у 2022 – перше півріччя 2023 років та бажання уникнути ризиків, банки активно інвестували у ОВДП як джерело гарантованих доходів із низьким ризиком. Впродовж 2024 року банки нарощували частку державних облігацій у активах, щоб зберегти дохідність портфеля за зниження ставок. Це призвело до збільшення частки інвестиційних доходів у загальній структурі [7].

4. Технологічні та цифрові трансформації:

4.1. Діджиталізація банківських послуг: перехід до онлайн-банкінгу, використання мобільних додатків і цифрових каналів збільшив кількість транзакцій і забезпечив зростання комісійних доходів. Деякі банки змістили фокус з кредитування на транзакційний бізнес, що радикально змінило співвідношення процентних/непроцентних доходів.

4.2. FinTech-конкуренція: конкуренція з небанківськими фінансовими послугами спонукала банки модернізувати продукти, знижувати тарифи, переглядати структуру доходів у бік довгострокової лояльності клієнтів.

5. Соціально-політичні чинники та безпекова ситуація

5.1. Повномасштабна війна з 2022 року спричинила кризу ліквідності в перші місяці, скорочення обсягів нових кредитів, але також активізувала роль держпідтримки; стимулювала комісійні доходи від міжнародних транзакцій,

валютних операцій, грошових переказів, що зумовило зростання частки доходів від пільгових програм, компенсаційних державних механізмів та операцій з держсектором.

5.2. Переміщення населення та релокація бізнесу змінили географію обслуговування, попит на банківські продукти, що вплинуло на регіональну структуру доходів.

6. Внутрішньобанківські фактори:

6.1. Банк як суб'єкт стратегічного управління: обрана модель управління та стратегія: універсальна модель, онлайн-банк, корпоративний банк визначають акценти в джерелах доходу, зокрема політика ціноутворення, продуктовий портфель, маркетинг впливали на рівень комісій, обсяг обслуговуваних клієнтів.

6.2. Якість менеджменту: професійність команди управлінців, здатність прогнозувати макротренди, гнучко змінювати портфель доходів стала вирішальною у воєнний період [25].

Таким чином, у 2020–2024 роках структура доходів комерційних банків України зазнала суттєвої трансформації: зменшення ролі традиційного кредитування, зростання частки операцій із державними інструментами, комісійних доходів та цифрових сервісів. Ці зміни були зумовлені одночасним впливом глобальних криз (COVID-19, повномасштабне вторгнення), регуляторних обмежень, технологічної революції та внутрішніх стратегічних рішень банків.

2.2. Дослідження складу витрат комерційних банків, вплив чинників на їх динаміку у 2022-2024 роках

Витрати комерційного банку трактуються як зменшення економічних вигод установи протягом звітної періоду через проведення банківською установою фінансово-господарських операцій у формі відтоку чи зменшення

активів або зростання зобов'язань, що призводить до зменшення капіталу (за винятком зменшення капіталу через його вилучення чи розподілу власниками). Дослідження стану банківського сектору у розрізі доходів та витрат дає змогу визначити основні напрями забезпечення фінансової стійкості і стабільності банківської галузі. Розглянемо динаміку та структуру витрат комерційних банків України (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка витрат комерційних банків України
за 2022-2024 роки, млн грн

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Станом на 01.05.2025 року	Відхилення (+,-) 2024 до 2022 року
Процентні витрати	65358	103043	117290	42425	+51932
Комісійні витрати	35449	46457	54317	18120	+18868
Інші операційні витрати	17875	18481	19553	6727	+1678
Загальні адміністративні витрати	82434	92325	110927	40532	+28493
Інші витрати	5951	8727	9103	2720	+3152
Відрахування в резерви	121204	17657	9638	3156	-111566
Витрати з податку на прибуток	7356	77009	95903	13722	+6366
Всього витрат	335628	363699	416730	127401	+81102

Джерело: [27]

Дані табл.2.3 демонструють зростання по всіх складових витрат за 2022-2024 роки, крім відрахувань у резерви: найбільші витрати спостерігаємо у 2022 році, а у 2023-2024 роках банки поступово зменшують відрахування у резерви. За перших чотири місяці 2025 року процентні витрати складають 36%, комісійні – 33,4%, а відрахування у резерви – 32,7% показника 2024 року.

Таким чином, у період 2020–2025 років динаміка витрат комерційних банків України формувалася під впливом безпрецедентних зовнішніх викликів та глибоких внутрішньо економічних змін. Витрати банківського сектору в ці роки не лише зростали кількісно, але й зазнавали якісних трансформацій: змінилася їх структура, джерела, пріоритети управління та роль у фінансовій стабільності банківських установ.

Розглянемо структуру витрат комерційних банків, розрахунки за 2022-2024 роки наведено в табл.2.4.

Таблиця 2.4

Зміна структури витрат комерційних банків України, %

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Станом на 01.05.2025 року	Відхилення (+,-) 2024 до 2022 року
Процентні витрати	19,5	28,3	28,1	33,3	+8,6
Комісійні витрати	10,6	12,8	13	14,2	+2,4
Інші операційні витрати	5,3	5,1	4,7	5,3	-0,6
Загальні адміністративні витрати	24,6	24,4	26,6	31,8	+2
Інші витрати	1,8	2,4	2,2	2,1	+0,4
Відрахування в резерви	36,1	4,9	2,3	2,5	-33,8
Витрати з податку на прибуток	2,2	21,2	23	10,8	+20,8
Всього витрат	100	100	100	100	x

Джерело: [40]

Як бачимо, у структурі витрат найбільша частка припадає на процентні (28,1% у 2024 році, тобто зростання складає 8,6%) та загальні адміністративні витрати частка яких зросла до 26,6% у 2024 році порівняно з 24,6% у 2022 році. Варто звернути увагу на те, що відрахування у резерви за підсумками 2022 року мали найбільшу частку у витратах – 36,1%, що зумовлено війною та невизначеністю.

Іншим показником, що демонструє суттєві зміни є витрати з податку на прибуток, які у 2024 році займають у структурі витрат 23% порівняно з 2,2% у 2022 році. Це пов'язано із змінами в оподаткуванні банків: підвищення до 50% ставки податку на прибуток у 2023 - 2024 роках.

За даними статистики НБУ: «Операційні витрати за 2024 рік зросли, найбільш відчутно – витрати на персонал, на 20,2%. Співвідношення операційних витрат і операційного доходу поступово погіршувалося впродовж року і в останньому кварталі становило 46,4%, у середньому за рік – 39,2%. Операційно збитковими за рік були вісім банків» [44].

Таким чином, усі чинники впливу на витрати комерційних банків можна

класифікувати за кількома ключовими групами:

1. Макроекономічні та зовнішньоекономічні чинники, серед яких виділимо економічну рецесію та зростання інфляції. У 2020–2022 роках спостерігалось уповільнення економічної активності, зростання цін на енергоносії та інші ресурси, що зумовило підвищення операційних витрат, особливо адміністративних і комунальних.

Інфляційне середовище в цей період сприяло збільшенню витрат на персонал, оскільки банки були змушені індексувати заробітну плату, щоб зберігати кваліфікованих працівників. Валютна нестабільність збільшила витрати, пов'язані з валютними ризиками, хеджуванням, переоцінкою валютних зобов'язань. Також зросла вартість імпортованих ІТ-рішень, ліцензій, обладнання, що прямо вплинуло на капітальні витрати та витрати на обслуговування технічної інфраструктури.

2. Воєнно-політична ситуація та форс-мажорні обставини, серед яких виділимо наступні чинники:

- повномасштабна війна зумовила значне підвищення ризику дефолтів клієнтів, що спричинило зростання витрат на формування резервів під кредитні ризики. У багатьох банків відбулися прямі втрати активів у зоні бойових дій, знищення відділень, евакуація персоналу, що призвело до появи незапланованих витрат на відновлення та релокацію. Банки зазнали додаткових витрат на забезпечення кібербезпеки та захисту інформаційної інфраструктури, враховуючи зростання атак з боку хакерських груп.

- соціальна відповідальність: чимало банків реалізовували програми допомоги ЗСУ, переселенцям, соціальним ініціативам, що спричинило зростання нефінансових витрат благодійного характеру [45].

3. Монетарна політика та банківське регулювання:

3.1. Облікова ставка НБУ: її підвищення до 25% у 2022 році спричинило зростання витрат на залучення ресурсів (депозити населення, корпоративних клієнтів) та збільшення вартості міжбанківських кредитів. Висока ставка знизилася дохідність активів, тоді як пасиви стали дорожчими, що збільшило

від'ємну процентну маржу в окремі періоди [44].

Регуляторні вимоги такі як нові стандарти звітності, вимоги до резервування та оцінки ризиків викликали зростання витрат на аудит, комплаєнс та регуляторну звітність. Розширення нагляду з боку НБУ у зв'язку з воєнним станом стимулювало вкладення у системи управління ризиками.

4. Структурні особливості діяльності банків:

4.1. Зміна бізнес-моделей: банки, орієнтовані на корпоративний сегмент, зазнали зростання витрат на оцінку ризиків, правовий супровід, страхування застав. Розвиток цифрових банків і FinTech-банків зменшив операційні витрати на утримання відділень, але підвищив витрати на ІТ, програмне забезпечення та кіберзахист.

4.2. Міграція клієнтів до цифрових каналів певною мірою знижувала витрати на паперовий документообіг і фізичну інфраструктуру, однак зросли витрати на впровадження нових платформ; обслуговування мобільних додатків; навчання персоналу та клієнтів.

5. Внутрішньоорганізаційні чинники:

5.1. Управлінська політика банків (антикризові стратегії оптимізації витрат) призвела до зменшення непродуктивних витрат через автоматизацію внутрішніх процесів; скорочення штатів і віддалену роботу; централізацію функцій бек-офісу. Водночас банки з низькою оперативною гнучкістю або неадаптованими системами управління витратами зазнали збитків.

5.2. Кадрова політика: збереження кваліфікованого персоналу у період війни вимагало перегляду зарплатної політики, медичного страхування, психологічної підтримки — що збільшувало витрати на утримання кадрів.

6. Міжнародна фінансова інтеграція: деякі банки залучили міжнародну технічну допомогу для модернізації, однак це потребувало додаткових витрат на адаптацію процедур до міжнародних стандартів, сертифікацію, аудит [32].

Доступ до дешевих ресурсів за грантовими програмами мав відкладений ефект у вигляді скорочення майбутніх витрат, проте спочатку потребував інвестицій.

Узагальнимо тенденції динаміки та структури витрат банків (табл 2.5).

Отже, витрати банків України у 2020–2025 роках формувалися під впливом комбінації зовнішніх шоків (війна, інфляція, зміни регулювання) та внутрішніх процесів (цифровізація, кадрові зміни, стратегічні трансформації).

Таблиця 2.5

Загальні тенденції динаміки та структури витрат комерційних банків
України

Період	Характеристика витрат
2020 рік	Зростання витрат на ІТ-інфраструктуру та медичну безпеку персоналу (COVID-19), стабільні витрати на персонал
2021 рік	Часткове відновлення активності, збільшення адміністративних витрат, підготовка до кібербезпеки
2022 рік	Стрибок витрат: формування резервів, втрати активів, витрати на релокацію, компенсації збитків
2023 рік	Стабілізація, акцент на цифровізацію, скорочення операційних витрат за рахунок оптимізації мережі
2024-2025 роки	Відновлення економіки призводить до поступового зростання витрат на обслуговування активів, розвиток банківських сервісів, модернізації управління

Відмітимо, що основним викликом у цей час також стало забезпечення гнучкості управління витратами в умовах нестабільності. Банки, які змогли швидко адаптуватися до нових умов, мінімізували непродуктивні витрати, зберегли рентабельність та конкурентоспроможність.

2.3. Аналіз доходів і витрат АТ КБ «Приватбанк» за 2022-2024 роки

Визначення фінансової стійкості комерційного банку передусім ґрунтується на оцінці його надійності та стабільності. Ключову роль у забезпеченні цих характеристик відіграє ефективне формування і регулювання доходів та витрат, які виступають основними індикаторами результативності фінансово-господарської діяльності банківської установи.

Розглянемо структуру та динаміку доходів і витрат найбільшого банку

України, ефективна діяльність якого суттєво впливає на рентабельність вітчизняної банківської галузі (Табл.2.6). Розгорнута структура доходів і витрат АТ КБ «Приватбанк» за 2022-2024 роки представлена в дод.А.

Таблиця 2.6

Динаміка доходів та витрат АТ КБ «Приватбанк», млн грн

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-) 2024 до 2022 року
Процентні доходи	43686	66237	77594	+33908
Процентні витрати	3768	6616	10706	+6938
Чистий процентний дохід	39917	59621	66887	+26970
Комісійні доходи	32944	41589	46602	+13658
Комісійні витрати	12505	17150	18834	+6329
Чистий комісійний дохід	20440	24439	27768	+7328
Торговельний результат	9505	13756	12608	+3103
Інші операційні доходи	2759	3075	2609	-150
Інші доходи	612	746	636	+24
Всього доходів	73233	101638	110509	+37276
Відрахування до резервів	16327	4450	2815	-13512
Адміністративні та інші операційні витрати	22234	24373	26689	+4455
Інші адміністративні та операційні витрати	7855	8821	8117	+262
Всього витрат	38561	28872	29505	-9056
Прибуток до оподаткування	34672	72765	81004	+46332
Витрати з податку на прибуток	4474	35000	40863	+36389
Фінансовий результат (прибуток)	30198	37765	40141	+9943

Джерело: 41-43

Як бачимо доходи банку мають зростаючу тенденцію на 37276 млн грн за досліджуваний період. У їх структурі найбільше припадає на процентні доходи, які у 2024 році складають 77594 млн грн, що на 33908 млн грн більше порівняно з 2022 роком. Перевищення доходів над витратами забезпечило зростання чистого процентного доходу на 26970 млн грн за досліджуваний період [48].

Порівнюючи комісійні доходи і витрати, спостерігається формування чистого комісійного доходу у сумі 27768 млн грн що на 7328 млн грн більше порівняно з 2022 роком. Серед витрат вагоме місце належить відрахуванням у резерви, найбільше значення яких у 2022 році склало 16327 млн грн, що на 4455 млн грн менше, ніж у 2024 році [39].

Заходи з оптимізації витрат банком призвели до зменшення загальної суми витрат на 9056 млн грн. У структурі витрат спостерігається зростання обсягу інших адміністративних та операційних витрат на 262 млн грн.

Вцілому перевищення доходів над витратами зумовило отримання банком чистого процентного, комісійного і торговельного доходів та загального прибутку до оподаткування у розмірі 81004 млн грн у 2024 році, що перевищує показник 2022 року на 46332 млн грн та 72765 млн грн у 2023 році. Варто звернути увагу на витрати з податку на прибуток, які суттєво зросли через зростання розміру оподаткування прибутку банків з 18% до 50%. Таким чином, витрати з податку на прибуток у 2022 році склали 4474 млн грн, у 2023 році – 35000 млн грн та 40863 млн грн за підсумками 2024 року. Це відбилося на чистому фінансовому результаті банку, який у 2022 році склав 4474 млн грн, у 2023 році – 37765 млн грн та у 2024 році – 40141 млн грн. Таким чином, зростання фінансового результату за досліджуваний період складає 9943 млн грн. Примітно, що серед усіх 62 банків, які здійснювали банківську діяльність, АТ КБ «Приватбанк» отримав найбільший обсяг чистого прибутку (рис.2.3).

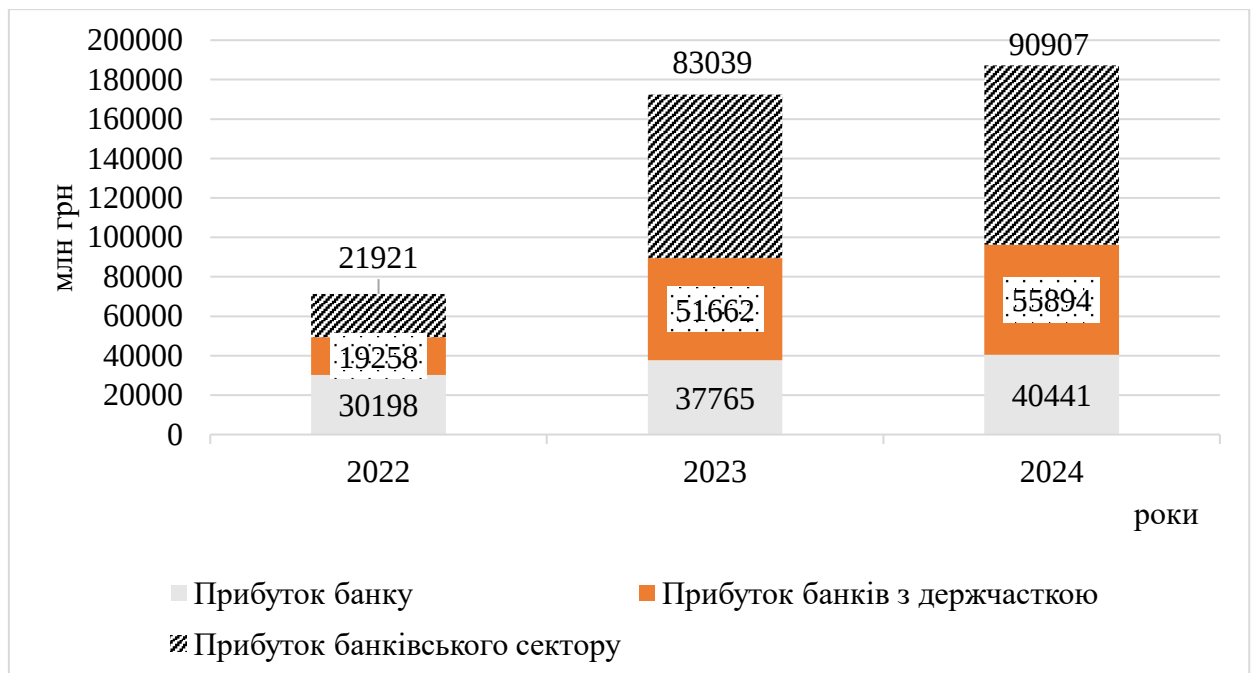

Рис. 2.3. Динаміка фінансового результату АТКБ «Приватбанк», банків з державною часткою та усіх банків, які здійснюють банківську діяльність

Отже, АТ КБ «ПриватБанк» є не лише найбільшим банком в Україні за обсягами активів, депозитів та кількістю клієнтів, а й системно важливою фінансовою установою, яка відіграє ключову роль у функціонуванні банківської системи держави. Його діяльність має значущий вплив на фінансову стійкість усього банківського сектору, а також на збереження довіри населення та бізнесу до національної фінансової інфраструктури, особливо в умовах економічної нестабільності та воєнного стану.

Так як, фінансова стійкість банківського сектору визначається здатністю банків витримувати внутрішні та зовнішні шоки, зберігати ліквідність, платоспроможність і функціональність у складних умовах, у цьому контексті АТ КБ «ПриватБанк» акумулює значну частину ресурсної бази (близько 20–25% депозитів фізичних осіб усього банківського сектору); стабільно демонструє високі показники ліквідності, покриття зобов'язань та капіталу, що дозволяє утримувати баланс на ринку навіть у кризових ситуаціях; активно виконує функції соціального стабілізатора, забезпечуючи безперебійні розрахунки, доступ до рахунків, виплати пенсій, соціальної допомоги тощо.

У період війни банк відіграв роль опори банківської системи, залишаючись абсолютно платоспроможним, навіть в умовах фізичних ризиків для регіональних відділень.

АТ КБ «ПриватБанк» стабільно входить до числа найприбутковіших банків України. Його частка у загальній прибутковості банківського сектору щороку становить понад 30–35%. Це свідчить не лише про ефективну бізнес-модель, а й про те, що банк є головним генератором фінансових результатів у системі. Наприклад: у 2023-2024 роках АТ КБ «ПриватБанк» перерахував суттєві податкові надходження з отриманого прибутку до державного бюджету; банк активно реінвестує прибутки в модернізацію інфраструктури, посилення кібербезпеки, розвиток цифрових послуг, чим підтримує стабільність банківського сектору загалом.

Окрім суто фінансових функцій, «ПриватБанк» виконує й соціально-економічну місію, яка проявляється в наступному:

- підтримка малого та середнього бізнесу через кредитування, програми пільгових кредитів, зокрема «5-7-9%»;
- обслуговування критичних державних платежів, міжнародної допомоги, фінансування оборонної сфери;
- участь у цифровізації публічних послуг (наприклад, через інтеграцію з «Дією»).

Це підсилює інституційну стійкість банку та його значення для функціонування всієї економіки.

Отже, АТ КБ «ПриватБанк» є системно важливим ядром банківського сектору України. Його масштаб, прибутковість, інноваційність та здатність до функціонування у надзвичайних умовах забезпечують:

- макрофінансову стабільність країни;
- високу конкурентоспроможність ринку банківських послуг;
- соціальну довіру та платоспроможність банківської системи;
- позитивну динаміку розвитку всієї фінансової інфраструктури держави.

Таким чином, ефективна діяльність «ПриватБанку» не лише є важливою для держави як власника банку, а й створює мультиплікативний ефект для економічного зростання, фінансової безпеки та європейської інтеграції України.

Підсумуємо, доходи і витрати банку є не лише індикаторами результативності діяльності, а й активним інструментом стратегічного управління. Їх аналіз повинен бути системним, комплексним, орієнтованим на майбутнє та тісно інтегрованим із загальною системою управління банком.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ЯК ОБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ БАНКІВ

3.1. Проблемні аспекти доходів і витрат як об'єктів фінансового аналізу в умовах воєнного стану

Формування доходів і витрат комерційних банків є ключовим елементом банківської діяльності, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість, прибутковість, конкурентоспроможність та ефективність системи управління банківськими установами. У сучасних умовах динамічних змін фінансового середовища, посилення макроекономічних ризиків і трансформації банківських моделей функціонування, актуальність системного аналізу доходів і витрат як об'єктів управлінського контролю та стратегічного планування зростає в геометричній прогресії.

Воєнний стан, запроваджений в Україні у 2022 році у зв'язку з широкомасштабною агресією РФ, став безпрецедентним викликом для всієї банківської системи. У цих умовах доходи і витрати банківських установ набули нового змісту як об'єкти фінансового аналізу, що вимагає оперативного реагування, адаптивного управління та постійного перегляду стратегічних і тактичних фінансових рішень. Економічна турбулентність, обмеженість ресурсів, зміни в клієнтській поведінці та посилення державного контролю — все це створює нові проблеми для формування і моніторингу доходів і витрат банків [32].

Основними проблемними аспектами фінансового аналізу доходів банків у воєнних умовах є:

1. Зниження активності кредитного ринку. У зв'язку з воєнними діями, значна частина підприємств скоротила або призупинила господарську діяльність, що призвело до зменшення попиту на кредити. Водночас ризики неповернення коштів зросли, а отже, банки змушені були посилити вимоги до

позичальників. Це, у свою чергу, спричинило зниження процентних доходів.

2. Нестабільність доходів від інвестиційних операцій. Банки традиційно отримують доходи від операцій з цінними паперами, зокрема ОВДП. Однак у період воєнного стану волатильність ринку державних цінних паперів зросла, а спекулятивні інструменти стали менш привабливими через високі ризики.

3. Обмежені можливості диверсифікації доходів. Банки були змушені скорочувати обсяги міжнародних операцій, обмежено надавали нові послуги для бізнесу, а в умовах загального зниження платоспроможного попиту — обмежені й у збільшенні комісійних доходів. Це поглибило залежність банків від традиційних джерел доходів.

4. Деформована структура клієнтської бази. Зміни географії обслуговування, виїзд мільйонів громадян за кордон, закриття чи переміщення бізнесу – все це вплинуло на обсяги транзакцій і доходів банківських установ [22].

Розглянемо проблемні аспекти витрат банків у період війни:

1. Зростання витрат на резерви. З огляду на збільшення частки проблемних кредитів (NPL), банки вимушені були суттєво підвищити обсяги резервування. Це стало основною причиною зростання витрат та зменшення чистого фінансового результату в багатьох установах, навіть попри збереження прибуткових операцій.

2. Неочікувані адміністративні витрати

Витрати на кібербезпеку, релокацію офісів, забезпечення безперервності роботи під час повітряних тривог, резервні джерела електроживлення та ІТ-підтримку істотно зросли. Частина з них неможливо точно спрогнозувати, що ускладнює планування.

3. Обмежений вплив на витрати через зовнішній тиск

Регуляторні вимоги, в тому числі встановлення граничних ставок по депозитах, валютному курсу, нормативам ліквідності, обмежують можливості банків щодо оптимізації структури витрат. У воєнний час вони змушені функціонувати у високорегульованому середовищі.

4. Проблеми з об'єктивною оцінкою витрат у зв'язку з інфляцією: різке зростання цін, нестабільність постачання та знецінення гривні ускладнюють розрахунок реальної вартості активів та обслуговування витратних статей. Це спотворює аналітичну інформацію та ускладнює контроль за ефективністю витрат [12].

Основними методологічними труднощами фінансового аналізу в умовах війни є:

Дефіцит релевантної інформації – банківські установи не завжди мають повний доступ до статистичних або ринкових даних для побудови фінансових моделей.

Нестабільність даних – макроекономічні показники можуть змінюватися кілька разів протягом року, що знижує точність аналітичних прогнозів.

Обмеженість у використанні історичних даних — попередні періоди більше не відповідають сучасним умовам, тому аналіз динаміки потребує корекції або використання нових підходів, як-от сценарного аналізу.

Переоцінка активів і пасивів — постійна потреба в переоцінці фінансових інструментів, застав, нерухомості унеможливорює довгострокове прогнозування витрат і доходів [31].

Окреслимо напрями вирішення проблем:

1. Розвиток гнучких аналітичних моделей: банки повинні перейти до адаптивних підходів фінансового аналізу з урахуванням сценарного планування та стрес-тестування.

2. Покращення внутрішньої аналітики та контролінгу: інвестиції в системи управлінського обліку, автоматизація моніторингу витрат та доходів допоможуть оперативно виявляти загрози та нові можливості.

3. Співпраця з регулятором. Активна взаємодія з НБУ та іншими органами дозволяє банкам узгоджувати політики резервування, курсового регулювання та підтримки ліквідності.

Таким чином, проблеми фінансового аналізу доходів і витрат в банківській системі полягають у наступному:

1. Високий рівень залежності від процентних доходів: більшість банків в Україні мають значну частку процентних доходів у загальній структурі прибутків, що робить їх залежними від політики облікової ставки НБУ, рівня інфляції, валютної нестабільності та ризиків невиконання позичальниками зобов'язань. Така концентрація доходів знижує гнучкість банку у кризових умовах.

2. Недостатня диверсифікація джерел доходів: комісійні та торгові доходи, які вважаються менш ризикованими та більш стабільними, у багатьох банків займають незначну частку в дохідній базі. Це свідчить про нерозвиненість інноваційних фінансових послуг та недостатній рівень клієнтської орієнтації.

3. Неоднорідна структура витрат: основні статті витрат включають процентні витрати, адміністративні витрати, формування резервів під активні операції тощо. Однак в умовах війни та інфляційного тиску прогнозування витрат стає складнішим, що знижує ефективність бюджетного планування.

4. Низький рівень автоматизації управлінського аналізу: багато банків використовують застарілі або частково автоматизовані системи обліку та аналізу фінансових потоків, що ускладнює оперативне управління доходами й витратами, а також впливає на якість прийняття управлінських рішень.

5. Високі регуляторні вимоги та нестабільність податкового середовища. Часті зміни у законодавстві, а також вимоги до формування резервів, достатності капіталу та звітності створюють додаткове навантаження на структуру витрат банку, знижуючи операційну гнучкість.

Таким чином, доходи та витрати банків в умовах воєнного стану не просто трансформуються – вони стають індикаторами життєздатності фінансової установи. Саме тому аналіз цих категорій набуває стратегічного значення, вимагає адаптації інструментів аналізу, розробки нових управлінських підходів та посилення функції контролінгу. Сучасні реалії диктують необхідність оперативного, точного і гнучкого фінансового аналізу доходів та витрат для забезпечення фінансової стійкості банківської системи

України під час та після воєнних дій.

3.2. Напрями підвищення ефективності формування та використання доходів і витрат комерційних банків

В умовах посиленої конкуренції, фінансової нестабільності та трансформацій економічного середовища питання підвищення ефективності формування та використання доходів і витрат комерційних банків набуває критичного значення. Банківські установи виступають не лише фінансовими посередниками, але й активними учасниками ринку капіталів, що вимагає від них гнучкого, прибуткового та контрольованого управління своїми фінансовими потоками. Доходи та витрати банку — це не просто фінансові категорії, а ключові об'єкти управління, які визначають рівень прибутковості, платоспроможності, рентабельності та конкурентоспроможності банку.

Під ефективністю формування доходів і витрат слід розуміти досягнення оптимального співвідношення між обсягами банківських ресурсів, які генерують прибутки, та витратами на їх залучення й обслуговування.

Основними принципами такої ефективності є:

Рациональність — обґрунтоване планування фінансових операцій з урахуванням ризиків і доходності.

Системність — комплексний підхід до аналізу доходів і витрат, у т.ч. в розрізі продуктів, клієнтів, каналів обслуговування.

Прозорість і контроль — забезпечення достовірності даних, їх об'єктивної оцінки та постійного моніторингу.

Гнучкість — можливість адаптації до зовнішніх змін, зокрема в періоди криз чи нестабільності.

Інноваційність — впровадження цифрових рішень, автоматизованих систем аналітики для підвищення якості управлінських рішень [6].

Окреслимо шляхи підвищення ефективності формування доходів:

1. Диверсифікація джерел доходів.

Забезпечення збалансованості між процентними та непроцентними доходами дає змогу знизити залежність від коливань ринку кредитування чи депозитних ставок. Банки повинні активно розвивати послуги з розрахунково-касового обслуговування, комісійні продукти, торгівлю цінними паперами, страхування та трастові операції.

2. Удосконалення тарифної політики.

Гнучка тарифікація банківських продуктів дозволяє оптимізувати дохідність кожного сегменту клієнтів. Ефективні програми лояльності, персоналізовані пакети послуг та гнучке ціноутворення є важливими інструментами зростання доходів.

3. Залучення стабільних джерел ресурсів.

Формування якісного депозитного портфеля (особливо строкових вкладів) з помірною вартістю обслуговування сприяє зменшенню вартості залучених коштів і підвищенню чистого процентного доходу.

4. Цифровізація та нові продукти.

Інтернет-банкінг, мобільні додатки, маркетплейси банківських продуктів створюють можливості для масштабування прибуткових операцій при зниженні операційних витрат.

В сучасних умовах основними напрямками оптимізації банківських витрат є:

1. Аналіз та нормування витрат: проведення регулярного аналізу витрат за напрямками діяльності, центрами фінансової відповідальності, продуктами і клієнтами дозволяє виявляти неефективні ділянки і оптимізувати витрати.

2. Автоматизація процесів: інвестиції в IT-системи, CRM, ERP та автоматизацію бек-офісу дають змогу значно скоротити адміністративні витрати, прискорити обробку операцій та зменшити людський фактор.

3. Аутсорсинг непрофільних функцій: передача частини функцій (юридичних послуг, бухгалтерії, IT-підтримки, call-центрів) стороннім компаніям дозволяє банку зосередитися на ключових напрямках та зменшити постійні витрати.

4. Управління ризиками: зменшення витрат на формування резервів досягається через якісний скоринг позичальників, оцінку застав, страхування кредитних ризиків.

Зауважимо, що сучасний банківський менеджмент не може функціонувати без точного та релевантного управлінського обліку, основними його інструментами є: Калькулювання повної собівартості продуктів (ABC-методика); Моніторинг коефіцієнтів ефективності (KPI): ROA, ROE, CIR (cost-to-income ratio), NIM; Фінансове моделювання: сценарне планування доходів/витрат при зміні облікової ставки, інфляції, обмінного курсу

Окреслимо практичні кейси до управління доходами та витратами для українських банків в умовах воєнного стану:

- фокус на комісійних доходах: через зниження обсягів кредитування, банки активізували розвиток послуг еквайрингу, SWIFT-платежів, мобільного банкінгу;
- оптимізація відділень: скорочення офлайн-мереж, перехід на дистанційне обслуговування дозволило зменшити витрати на утримання офісів;
- релокація персоналу та дистанційна робота суттєво скоротили адміністративні витрати;
- оперативне формування резервів –це швидка реакція на зростання NPL та оптимізація кредитного портфеля.

Підвищення ефективності формування та використання доходів і витрат є не тільки завданням фінансової служби банку, але й ключовим стратегічним фактором його довгострокового розвитку. Ефективне управління цими показниками сприяє підвищенню прибутковості, стійкості до ризиків, а також створенню доданої вартості для клієнтів і акціонерів [49].

У нинішніх умовах особливої актуальності набувають інструменти цифровізації, гнучкого фінансового планування, внутрішнього контролінгу та аналітичного прогнозування, що дозволяють банкам адаптуватися до зовнішніх викликів та досягати стабільного фінансового результату.

Перспективи вдосконалення процесів формування та аналізу доходів і витрат полягають у наступному:

1. Інтеграція фінансового аналізу в систему стратегічного управління.

У майбутньому ефективність банку значною мірою залежатиме від того, наскільки аналіз доходів і витрат буде інтегрований у загальну систему стратегічного менеджменту. Це дозволить здійснювати прогнозування, сценарне планування, виявлення точок прибутковості та зон надмірних витрат.

2. Цифрова трансформація банківських послуг.

Активне впровадження цифрових каналів обслуговування сприятиме зменшенню операційних витрат, підвищенню обсягів транзакцій та зростанню непроцентних доходів за рахунок онлайн-послуг, мобільного банкінгу та нових фінтех-продуктів.

3. Розвиток систем управлінського обліку (ERP, BI).

Інтеграція сучасних систем бізнес-аналітики (Business Intelligence) та ERP-систем дозволить підвищити точність аналізу витрат, їх деталізацію та забезпечити прозорість у структурі витрат на рівні окремих підрозділів банку.

4. Посилення контролінгу

Розвиток внутрішніх підрозділів контролінгу, які спеціалізуються на моніторингу ключових показників ефективності (KPI), рентабельності активів/пасивів, дозволить оперативніше реагувати на відхилення від фінансових планів.

5. Фокус на клієнтоорієнтованість.

Розширення асортименту банківських продуктів, індивідуалізація тарифів, побудова довгострокових відносин із клієнтами дозволяє оптимізувати структуру доходів і зменшити вартість залучення ресурсів.

Отже, аналіз доходів і витрат банківських установ є важливим елементом фінансового управління, який не тільки дозволяє оцінити поточну ефективність діяльності, а й формує підґрунтя для стратегічного розвитку. Попри існуючі проблеми — від макроекономічної нестабільності до технічної

відсталості систем обліку — вітчизняні банки мають значний потенціал для покращення фінансової звітності, диверсифікації доходів та підвищення операційної ефективності.

У найближчі роки ключовими пріоритетами стануть цифрова трансформація, автоматизація аналітичних процесів, активне управління витратами та розвиток нових джерел доходів. Саме ці фактори визначатимуть здатність банків адаптуватися до нових викликів фінансового середовища.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Доходи та витрати комерційного банку є фундаментальними економічними категоріями, що відображають не лише фінансові результати його діяльності, а й ефективність управління активами, пасивами, ризиками та якістю обслуговування клієнтів. У сучасних умовах ці показники є інтегральними характеристиками банку як бізнес-організації, що функціонує в умовах високої конкуренції, цифрової трансформації та регуляторної динаміки.

2. Економічна суть доходів банку полягає у здатності генерувати прибутки від основної та допоміжної діяльності, насамперед від кредитування, інвестиційних операцій, розрахунково-касового обслуговування та комісійних послуг. У структурі доходів простежується поступова переорієнтація на непроцентні джерела, зумовлена розвитком цифрових каналів, підвищенням попиту на швидкі та зручні послуги, а також зміною профілю банківської клієнтури.

3. Витрати банків є складною системою витратних статей, що охоплюють процентні, адміністративні, операційні витрати та відрахування до резервів. Основна увага в процесі аналізу приділяється їх оптимізації, співвідношенню з доходами, контролю динаміки в часі та оцінці впливу факторів внутрішнього й зовнішнього середовища. Особливої актуальності набуває облік та контроль витрат на формування резервів за стандартами IFRS та регламентами НБУ.

4. Аналіз динаміки доходів банківського сектору України за 2022–2025 рр. свідчить про стійкість системи до макроекономічних та безпекових викликів. Зокрема, незважаючи на збройну агресію, банки продовжували генерувати прибутки, підтримуючи позитивну динаміку в основному за рахунок операцій з державними цінними паперами, комісійних доходів, збалансованої валютної політики та цифровізації банківських послуг.

Процентні доходи залишаються основним джерелом надходжень у банках, але їх частка в загальній структурі зменшується внаслідок високих ризиків кредитування та обмеженого попиту на позики в умовах воєнного стану. Зросла частка комісійних та торговельних доходів, що вказує на зміну акцентів у бізнес-моделях банків.

Витрати комерційних банків у зазначений період зросли переважно за рахунок резервів під кредитні втрати, витрат на підтримку інфраструктури в умовах війни (релокація, безпека, IT-інфраструктура) та загального зростання операційних витрат. Тим не менш, банки успішно адаптувалися, впровадивши політику витратної дисципліни, цифрової трансформації та скорочення неефективних витрат.

5. Серед ключових чинників впливу на доходи й витрати банків варто виділити:

- облікову ставку НБУ та загальну монетарну політику;
- рівень інфляції та валютні коливання;
- динаміку реального ВВП та платоспроможність населення;
- якість кредитного портфеля, частку NPL (non-performing loans);
- розвиток цифрових каналів обслуговування;
- регуляторні новації та податковий тиск.

6. Проблемність аналізу доходів і витрат у період нестабільності зумовлена рядом факторів:

- низькою передбачуваністю макроекономічної ситуації;
- нестачею достовірної інформації;
- високою динамікою регуляторних змін;
- складністю формування резервів за умов неплатоспроможності позичальників;
- потребою швидкої адаптації банківських моделей до нових умов.

7. Ефективне управління доходами та витратами вимагає стратегічного підходу, який охоплює:

- побудову системи управлінського обліку на основі принципів

прозорості, достовірності та актуальності;

- диверсифікацію джерел доходів;
- цифровізацію процесів і зменшення частки ручної праці;
- перегляд тарифної політики та оптимізацію продуктової лінійки;
- впровадження фінансового контролінгу, ризик-менеджменту та сценарного аналізу.

8. Управління доходами і витратами має бути не лише реактивним, а й проактивним, тобто передбачати зміни в середовищі та вчасно адаптуватися до них. Цього можливо досягти лише за наявності аналітичної платформи, інтегрованої з системою прийняття рішень, що ґрунтується на аналізі великих масивів даних, бізнес-інтелекті та сучасних системах фінансового прогнозування.

9. Перспективи подальшого розвитку аналізу доходів і витрат банків України полягають у поглибленні цифрової трансформації, автоматизації управлінських процесів, зменшенні частки неефективних витрат, впровадженні нових банківських продуктів з високою маржинальністю та стратегічному плануванні з урахуванням глобальних трендів і ризиків.

Таким чином, доходи і витрати банків є не лише індикаторами результативності діяльності, а й активним інструментом стратегічного управління. Їх аналіз повинен бути системним, комплексним, орієнтованим на майбутнє та тісно інтегрованим із загальною системою управління банком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 15.03.2025).
2. Про Національний банк України : Закон України від 20 трав. 1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 15.03.2025).
3. Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Постанова Правління НБУ №17 27.02.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18#Text>
4. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. / Копилюк О. І., Музичка О. М. ; Укоопспілка, Львів. торг.-екон. ун-т. Львів : Вид-во Львів. торг.- екон. ун-ту, 2016. 415 с.
5. Аналіз банківської діяльності / уклад. Н.О. Станіславчук. Умань: Візаві, 2018. 191 с.
6. Бабенко-Левада В.Г., Червякова В.В. Управління доходами і витратами банку. *Ефективна економіка*. 2020. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/96.pdf (дата звернення: 08.05.2025)
7. Боцман Ю.О. Роль банків у формуванні ринку державних цінних паперів: аналіз впливу та оцінка взаємодії. *Економіка та суспільство*. 2024. №59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3465> (дата звернення: 08.05.2025)
8. Васюренко О.В., Волохата К.О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навч. Посіб: Київ: Знання, 2006. 463с.
9. Герасимович А. М., Алексеєнко М. Д., Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: підручник. Київ: КНЕУ, 2004. 599 с.
10. Діденко Л.В., Юзвіна М.О. Методичні підходи до аналізу доходів та витрат банку. *Збірник наукових праць Національного університету*

державної податкової служби України. 2012. № 2. С. 100–108.

11. Добровольська О.В., Сабадин М.О. Теоретико-методичні засади управління прибутковістю комерційного банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 22. С. 111–114.

12. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. unian.ua. 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasiviyini-novini-ukrajina-11753254.html> (дата звернення: 17.04.2025).

13. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2022-roku> (дата звернення: 17.04.2025).

14. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2023-roku> (дата звернення: 17.04.2025).

15. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2024-roku> (дата звернення: 17.04.2025).

16. Колодізев О.М., Бойко О.В., Дзеніс В.О. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / за заг. ред. к.е.н., доц. Колодізева О.М. Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. 312 с.

17. Корват О. В., Філіпченко К. О. Статистичний аналіз доходів і витрат банку. *Гроші, фінанси і кредит*. 2020. № 4 (27). С. 118-124.

18. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: навч.посібн. Київ:Центр учбової літератури. 2008. 486 с.

19. Костюк В. А., Дятленко В. Є. Управління доходами і витратами банку. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 12. С. 150-154.

20. Костюк В.А., Дятленко В.Є. Управління доходами і витратами банку. *Інфраструктура ринку*. 2017. №12. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/12_2017_ukr/28.pdf (дата звернення: 30.03.2025)

21. Костюк В.А, Стеренчук М.М. Управління доходами і витратами банку. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Випуск 6 (23). С.230-233.
22. Кушнарєва А. А. Сутність та значимість фінансових результатів діяльності комерційного банку. *Modern Economics*. 2017. №6. С. 113-120. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/kushnaryova.pdf> (дата звернення: 30.03.2025)
23. Макаренко Ю. П., Мороховець К. С. Доходи і витрати у забезпеченні прибутковості комерційних банків України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №. 10. С. 15-19.
24. Марченко К.А. Управління доходами комерційного банку: сутність та особливості. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2018. № 4. С. 201-205. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2018_4_29 (дата звернення: 20.05.2025)
25. Міщенко В. І. Слав'янська Н.Г., Коренєва О.Г. Банківські операції: підручник. Київ : Знання, 2017. 796 с.
26. Мороз А. М. , Савлук М.І., Пуховкіна М.Ф. Банківські операції: підручник. Київ КНЕУ, 2018. 476 с.
27. Наглядова статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 30.03.2025)
28. Обух В. Банківська система України: фінансовий успіх на тлі додаткових викликів. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3707246-bankivska-sistema-ukraini-finansovij-uspih-na-tli-dodatkovih-viklikiv.html> (дата звернення: 17.04.2025).
29. Основні показники діяльності банків. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 18.04.2025).
30. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: навч.—метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2003. 347 с.
31. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: навч.посібн. Київ: КНЕУ, 2013. 347 с.

32. Полушкін Г., Кірхнер Р. Банківський сектор під час війни. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/bankivskyj-sektor-pid-chas-vijny-chy-dostatno-stabilnosti> (дата звернення: 25.04.2025)
33. Прибутковість української банківської системи. URL: <https://opendatabot.ua/open/bank-ranking> (дата звернення: 25.04.2025)
34. Прокопенко Н.С., Мирончук В.М., Шепель І.В. Принципи функціонування банківської системи в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип.№41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-33> (дата звернення: 17.05.2025).
35. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 № 18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18 (дата звернення: 17.03.2025).
36. Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О. Аналіз процентних та комісійних доходів банківської установи. *Економіка та суспільство*. 2022. №36. С.116-120. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1138> (дата звернення: 17.03.2025).
37. Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О. Аналіз процентних та комісійних витрат банківської установи. *Економічний простір*. 2022. №179.С.116-120
38. Тарасенко А.В. Роль фінансових установ у забезпеченні сталого розвитку України. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-42> (дата звернення: 17.04.2025).
39. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/> (дата звернення: 04.05.2025)
40. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 22.04.2025)
41. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк» за 2022 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf (дата звернення: 22.04.2025)
42. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк» за 2023 рік. URL:

https://static.privatbank.ua/files/Richnyy_zvit_za_2023.pdf (дата звернення: 22.04.2025)

43. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк» за 2024 рік. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення: 22.04.2025)

44. Річний звіт Національного банку за 2022 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik> (дата звернення: 02.05.2025)

45. Річний звіт Національного банку за 2023 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2023-rik> (дата звернення: 02.05.2025)

46. Річний звіт Національного банку України за 2024 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2024-rik> (дата звернення: 02.05.2025)

47. Тітова Є. О. Доходи комерційного банку та джерела їх формування за умов впливу факторів ринкового середовища. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 3. С. 7-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2016_3_4 (дата звернення 05.04.2025)

48. Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності: Навч. посіб. Київ: Знання, 2017. 309 с.

49. Brigida, M. and Brigida, K. (2025), Time-variation in bank income and expense betas. *Managerial Finance*, Vol. 51 No. 2, pp. 206-215. URL: <https://doi.org/10.1108/MF-05-2024-0360>

50. Conings K., Vatrenjak A. (2019) Classification of income and expenses by financial entities. *IASB*. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2019/february/iasb/primary-financial-statements/ap21a-pfs.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Розгорнута структура доходів та витрат АТ КБ «Приватбанк», млн грн

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-) 2024 до 2022 року
Процентні доходи	43686	66237	77594	+33908
доходи від операцій з юрособами	3901	8150	9266	+5365
доходи від операцій з фізособами	15756	20292	26611	+10855
доходи від операцій з цінними паперами	24029	37795	41717	+17688
Процентні витрати	3768	6616	10706	+6938
доходи від операцій з юрособами	436	310	488	+52
доходи від операцій з фізособами	3332	6306	10218	+6886
інші відсоткові витрати	-	-	-	-
Чистий процентний дохід	39917	59621	66887	+26970
Комісійні доходи	32944	41589	46602	+13658
Комісійні витрати	12505	17150	18834	+6329
Чистий комісійний дохід	20440	24439	27768	+7328
Торговельний результат	9505	13756	12608	+3103
результат від переоцінки	-7568	-1064	-3070	+4498
результат від операцій купівлі-продажу	14465	10167	5380	-9085
результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями	2608	4653	10298	+7690
Інші операційні доходи	2759	3075	2609	-150
Інші доходи	612	746	636	+24
Всього доходів	73233	101638	110509	+37276
Відрахування до резервів	16327	4450	2815	-13512
Адміністративні та інші операційні витрати	22234	24373	26689	+4455
заробітна плата персоналу	7565	8000	9346	+1781
нарахування на фонд з/п	1592	1691	1980	+388
інші витрати на персонал	929	860	1157	+228
витрати на утримання основних засобів	3160	3726	4559	+1399
експлуатаційні та господарські витрати	857	880	1066	+209
витрати на рекламу і маркетинг	48	108	137	+89
витрати на оренду	218	286	327	+109
Інші адміністративні та операційні витрати	7855	8821	8117	+262
Всього витрат	38561	28872	29505	-9056
Прибуток до оподаткування	34672	72765	81004	+46332
Витрати з податку на прибуток	4474	35000	40863	+36389
Фінансовий результат (прибуток)	30198	37765	40141	+9943

Анотація

Самараш Т.В. Доходи та витрати комерційних банків як об'єкти аналізу. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа і страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025.

У кваліфікаційній роботі розкрито економічну суть, загальну характеристику доходів і витрат комерційних банків, особливості їх формування. Проведено аналіз складу та динаміки доходів і витрат банківських установ у 2022-2024 роках, визначено вплив факторів на їх формування; досліджено структуру доходів і витрат АТ КБ «Приватбанк». Окреслено проблеми та пропозиції щодо формування доходів і витрат як об'єктів фінансового аналізу комерційних банків.

Ключові слова: доходи, витрати, комерційні банки, фінансовий аналіз, банківський сектор, фінансові результати, АТ КБ «Приватбанк».

Summary

Samarash T.V. Income and expenses of commercial banks as objects of analysis. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in the specialty 072 – Finance, banking, and insurance. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025.

The qualification work reveals the economic essence, general characteristics of income and expenses of commercial banks, features of their formation. An analysis of the composition and dynamics of income and expenses of banking institutions in 2022-2024 was conducted, the influence of factors on their formation was determined; the structure of income and expenses of JSC CB "Privatbank" was studied. Problems and proposals for the formation of income and expenses as objects of financial analysis of commercial banks are outlined.

Keywords: income, expenses, commercial banks, financial analysis, banking sector, financial results, JSC CB «Privatbank».

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ Т.В. Самараш